

Opetusministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

s-posti: opmkirjaamo@minedu.fi

Viite: lausuntopyyntönnö 18.6.2009 (Dnro 75/040/2008)

Monikanavajakelun jatkoselvitys (OPM:n työryhmämuistio 2009:20)

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleisarvio selvityksestä

Kyseessä on lyhyen ajan sisällä jo kolmas television monikanavaisuutta käsittelevä selvitys. Verrattuna edelliseen (Monikanavajakelua selvittävän työryhmän raportti; OPM:n työryhmämuistio 2008:18) monikanavajakelun jatkoselvitystä voidaan pitää asianmukaisesti toteutettuna ja perusteluiltaan pääsääntöisesti varsin vakuuttavana. Vuoden 2008 selvitykseen kirjattiin oikeudenhaltijoita edustaneiden työryhmän jäsenten yhteisenä kantana seuraava lausuma (s. 14):

Tekijänoikeuslaki perustuu sopimusvapauden periaatteelle. Se tarjoaa osapuolille vapaat kädet sopia monikanavajakelusta haluamallaan tavalla, joko yhdestä jakelutiestä kerrallaan tai kaikista yhdellä sopimuksella.

Jatkoselvitystyöryhmän keskeisin viesti on tiivistetty seuraavasti (s. 22): mitään erityistä syytä puuttua merkittävästi osapuolten sopimusvapauteen tai tavanomaiseen sopimustulkintaan ei ole olemassa. Johtopäätös vahvistaa, että oikeudenhaltijoiden edellä esitetty kanta on kestäväällä pohjalla. Kyse on toiminnasta, johon voi ja pitää soveltaa tekijänoikeuden ja sopimusoiden yleisiä oppeja ja periaatteita.

Viimeaikaisessa keskustelussa on toisinaan esitetty mobiili-TV:n heikon liikkeellelähden ensisijaiseksi syyksi vaikeudet sopia lähetysoimintaa koskevista tekijänoikeuksista kotimaisten oikeudenhaltijoiden kanssa. Selvitys asettaa tämänkaltaiset väitteet oikeisiin mittasuhteisiin kuvatessa asianmukaisesti (s. 15) lähetysoikeuksien hankinnan monitahoisuutta ja -muotoisuutta sekä ulkomaisten lähetysoikeuksien haltijoiden vahvaa asemaa. Samoin työryhmä toteaa (s. 21), että mobiili-TV:n syntymisen yhtenä hidasteena näyttää olleen kestävä liiketoimintamallin puuttuminen. Sen löytymistä ovat työryhmän mukaan vaikeuttaneet päätelaitteiden vähäinen määrä ja lähettämistä aiheutuvat suuret kustannukset per lähetettävä kanava. Tosiasiassa mobiili-TV:n hidaste eteneminen Suomessa on siis johtunut aivan muista seikoista kuin tekijänoikeuksista.

Teknologianeutraalisuuden periaate

Työryhmän päätelmissä teknologianeutraalisuuden periaatteen soveltamista lisensioinnissa pidetään tärkeänä syynä monikanavajakelua koskeneiden sopimusneuvotteluiden vaikeuteen (s. 21). Väitteen sisältö jää epämääräiseksi. Mikäli teknologianeutraalisuudella tarkoitettaisiin – vastoin yleisesti vallitsevaa käsitystä – oikeudenhaltijan velvoitetta antaa yksi lähetystoiminnan harjoittajan kaikkia liiketoimintoja koskeva käyttöluupa, syntyisi avoin ristiriita suhteessa sopimusvapauden periaatteeseen, ts. oikeudenhaltijan oikeuteen päättää teoksensa käytön ehdoista sen erilaisia käyttömuotoja ja -tilanteita silmällä pitäen.

Mikäli sillä taas ymmärretään – kuten tavallista – tekijänoikeuden soveltamista käytetystä teknologiasta riippumatta kaikkiin teoksen relevantteihin käyttötapoihin, on esimerkiksi lähetysteknologioiden erittelyyn perustuva sopiminen sekä lisenssinantajan että käyttöluvan saajan kannalta tarkoituksenmukainen tapa määritellä ja rajata lisenssin kohde. Toisaalta on myös kilpailuoikeudellisesti välttämätöntä kyetä lisenssisopimuksissa erittelemään esimerkiksi erityyppisten käyttömuotojen hinnat. Tämä koskee erityisesti määräävässä markkina-asemassa olevia lisenssinantajia, joiden tulee toimia avoimesti ja syrjimättömästi kaikkia oikeuksien ostajia kohtaan.

Selvityksessä käytetyn teknologianeutraalisuuden käsitteen epäselvyyttä osoittaa myös toteamus, jonka mukaan edelleen lähettämisen lisensioinnissa on sopimuslissenssijärjestelmän puitteissa noudatettava teknologianeutraalisuuden periaatetta. Työryhmä viittaa TekL 26 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan opetusministeriön hyväksymispäätöksessä voidaan asettaa lisensioivalle järjestölle käytännön sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja. Ajatusta ei kuitenkaan kehitellä pidemmälle.

Edelleen lähettämisen lisensioinnin puitteet muodostuvat kolmesta elementistä: itse toiminnan määrittelevä säännös (TekL 25 h §), opetusministeriön hyväksymispäätöksessä järjestölle asetetut yleiset toiminnalliset ehdot, ja järjestön omat lisenssikohtaiset sopimusehdot. On vaikea päätellä, mitä työryhmä tarkoittaa teknologianeutraalisuuden periaatteen edistämiseksi hyväksymispäätöksen ehtojen avulla; osoittaisiko ministeriö järjestölle sen asiakkaat tai määrisikö se järjestön soveltamat lisenssiehdot.

Lisensioivan järjestön intressissä ei ole pyrkiä esimerkiksi torjumaan uuden tyyppisiä asiakkuuksia, koska se olisi vastoin järjestön perustehtävää eli aktiivista toimintaa markkinoilla. Selvityksen perusteella passiivisia ovat olleet potentiaaliset uudet asiakkaat, sillä (s. 17) ”toistaiseksi teleoperaattorit eivät kuitenkaan ole olleet halukkaita astumaan edelleen lähettäjän rooliin.” On myös selvää, että ”käytännön sopimustoimintaa yleisesti ohjaavat ehdot” eivät voi tunkeutua järjestön ja sen päämiesten yksityisautonomian alueelle määrittämään esimerkiksi lisenssien sisältöjä tai hintoja. Tämä olisi vastoin sopimusvapauden periaatetta.

Riidanratkaisumenettely

Työryhmä pitää eräänä käytännön ongelmana sitä, että osapuolten välisten riitojen ratkaisu käytännössä kestää vuosikausia. Hetkeä aiemmin selvityksessä kuitenkin on todettu (s. 22), että ”vasta kehitymässä olevilla markkinoilla osapuolilla ei ole kovin suurta intressiä saavuttaa sopimusta”.

Mobiili-TV:tä ja monikanavaisuutta koskevan keskustelun alku voitaneen täsmentää liikenne- ja viestintäministeriön 21.12.2005 julkaisemaan työryhmämuistioon. Siinä ehdotettiin televisio- ja radiotoiminnasta annettuun lakiin eräitä DVB-H –lähetyksiä koskevia muutoksia, joilla olisi ollut myös tekijänoikeuksiin kohdistuvia vaikutuksia. Asiaa on siis käsitelty virallisissa selvityksissä ja neuvottelutoiminnassa markkinoilla tämän jälkeen runsaat kolme vuotta. On pitkälle vedetty johtopäätös tulkita tämä prosessi ”osapuolten väliseksi riidaksi”, jonka ratkaisun

voisi antaa välimiesoikeus tai tuomioistuin. Samalla unohdetaan jo syntyneet sopimukset, joita esimerkiksi Teosto ja useat käyttäjäasiakkaat ovat tehneet monikanavajakelusta.

On syytä korostaa, ettei osapuolten välinen pitkittynyt neuvottelutilanne ole sama asia kuin riita, johon tarvittaisiin ulkopuolista riidanratkaisua. Samoin on syytä erottaa mobiili-TV:tä ja monikanavaisuutta koskeva oikeuspoliittinen keskustelu ja markkinaosapuolten väliset neuvottelut – joissa osittain saattavat olla edustettuina samat tahot. Erityisen huolellisesti tulee sopimusvapauden ja tekijöiden itsemääräämisoikeuden toteutumisen kannalta arvioida kaikkea sellaista sääntelyä, joka loisi pakottavia käyttölupamekanismeja. Esimerkiksi tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29/EY) johdantolauseessa 30 tähdennetään, että oikeudet teosten käyttöön on hankittava sopimuksin.

Edellä mainittu huomioiden emme pidä perusteltuna työryhmän ehdotusta välimiesoikeuden tai tuomioistuimen myöntämää väliaikaista käyttölupaa koskevan sääntelyn selvittämisestä. Ottaen huomioon, että markkinoiden kehitys on aivan alkuvaiheessaan eikä oikeuksien hankintakysymysten rooli eri markkinatekijöiden muodostamassa kokonaisuudessa muutoinkaan näyttäisi olevan ratkaiseva, on ehdotusta joka tapauksessa pidettävä ennenaikaisena.

Yhteenveto

- Tuemme työryhmän näkemystä, jonka mukaan osapuolten sopimusvapauten tai tavanomaiseen sopimustulkintaan ei tule puuttua.
- Pidämme epäselvinä työryhmän näkemyksiä teknologianeutraalisuuden periaatteen vaikutuksista sopimustoimintaan ja erityisesti edelleen lähettämisen lisensointiin.
- Emme pidä perusteltuna ehdotusta väliaikaista käyttölupaa koskevan sääntelyn selvittämisestä.

Helsingissä, syyskuun 14 päivänä 2009

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Katri Sipilä
toimitusjohtaja

Martti Kivistö
lakiasiaintohtaja

Mikä Teosto on?

Teosto on vuonna 1928 perustettu säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien tekijänoikeusjärjestö. Edustamme noin 20 000:ta kotimaista musiikin tekijää ja kustantajaa, ja lisäksi vastavuoroisuussopimusten kautta noin kahta miljoonaa ulkomaista oikeudenhaltijaa. Keräämistämme musiikin esitys- ja tallennuskorvauksista jaoimme vuonna 2008 oikeudenomistajillemme 85,8 %.

Teosto toimii yhdysiteenä musiikin tekijöiden ja käyttäjien välillä huolehtien siitä, että musiikin käyttäjät saavat luvat musiikin käyttöön ja että oikeudenomistajat saavat korvaukset teostensa käyttämisestä. Oikeuksien hallinnoinnin lisäksi Teosto edistää monin tavoin kansallista kulttuuria. Yhdistyksen aatteelliseen toimintaan kuuluu suomalaisen luovan säveltaiteen edistäminen.